

ds. Joep Dubbink

Bijbelgedeelten: Jesaja 65:17-25 – Lucas 12:32-40

Gemeente van onze Heer,

Zou het kunnen zijn dat woorden en zinnen op de duur slijtage gaan vertonen? Dat de glans eraf gaat, als je ze te vaak hoort? Dat de oorspronkelijke kracht ervan verloren gaat, en de herhaling alleen nog maar gaat irriteren?

Zoiets kan in een huwelijk of relatie gebeuren. Dat wat je altijd tegen elkaar zei, 'Ik hou van je' en alle varianten daarvan, op zeker moment niet meer zo nieuw, zo origineel is als in het begin. Dat ze je hart niet meer zo raken als de eerste keer dat je ze hoorde zeggen, maar dat je zoiets krijgt van 'o ja, nou ja, dat weet ik nou wel', of zelfs, dat ze een lege huls gaan worden? Dat zou kunnen. En dan word je er druk mee, om dat te repareren, om die inhoud van vroeger, die oorspronkelijke glans, terug te vinden.

Zoiets kan ook met bijbelwoorden gebeuren. Dat je ze voor de zoveelste keer hoort, en denkt: ach, zou het echt? Die visioenen, ze zijn prachtig hoor, maar zijn ze ook wáár? En dat verhaal van de komst van de Heer: gaat dat gebeuren? Het duurt al zo lang, die woorden circuleren al sinds mensengeugen, enkele duizenden jaren: zouden ze nu ineens, tijdens mijn bescheiden mensenleven, wáár gaan worden?

Neem Jesaja. Die nieuwe hemel en die nieuwe aarde, *God weet* hoezeer we die nodig hebben. Lees de krant, kijk tv, op allerlei manieren zien we hoe deze aarde 'oud' geworden is, oud in de zin van 'afgedankt'. Want de aarde *is* oud, en daar is niks mis mee, in vele miljoenen jaren kregen continenten, bergen, rivieren, bossen, bodem en lucht de vorm die we kennen – maar wij hebben er in maar een paar eeuwen een troep van gemaakt – iets anders kun je toch echt niet zeggen. Vervuilde lucht en bodem, zeeën vol microplastics die we allemaal in ons lijf meedragen, en grondstoffen steeds moeilijker te vinden. Er is een sciencefictionverhaal¹ waarin de aarde door buitenaardse wezens wordt vernietigd voor de aanleg van een intergalactische snelweg, maar uiteindelijk loopt het goed af: de *backup*, de reservekopie, wordt teruggezet, compleet met alle mensen en alles erop en eraan. In een verhaal kan dat, maar vooralsnog lijkt het me heel verstandig daar niet op te rekenen en de leus van milieuactivisten maar serieus te nemen: *Er is geen planeet B*.

Maar die belofte dan, die nieuwe hemel, die nieuwe aarde? Moeten we ons die voorstellen als een totaal nieuw begin, met uitwissen van alles? Is dat bedoeld met 'nieuw'?

Nou, bijzonder is het wel. Het woord 'nieuw' wordt in de bijbel spaarzaam gebruikt. De bijbelse schrijvers zijn niet zo snel onder de indruk van iets nieuws; Prediker, maakt er zelfs zijn punt van dat er eigenlijk niets nieuws onder de zon is, niets gebeurt dat niet al geweest is (Prediker 1:2-11). Maar deze profeet houdt vol: hij verwacht iets nieuws, dat *God* van plan is te scheppen.

En daar heb je dan meteen nog een woord waar de bijbel spaarzaam mee is: *scheppen* komt, na Genesis 1, weinig voor in de bijbel. Het staat voor het nieuwe, originele, dat wat verrassend en

¹ Douglas Adams, *A Hitchhiker's Guide to the Galaxy*, in het Nederlands *Het Transgalactisch Liftershandboek* (1979-1984).

verheugend is. Zulk 'scheppen', dat kan een mens niet. Mensen kunnen dingen maken, daden stellen, ook mooie dingen maken en goede dingen doen, maar het werkwoord scheppen is gereserveerd voor God, nooit doet een mens dat.

En toch, als je het zo leest, is het niet apocalyptisch bedoeld, alles kapot en dan van de grond af aan opnieuw. Het gaat om een nieuw Jeruzalem, diezelfde stad. Met 'haar bevolking', blijkbaar diezelfde mensen, maar dan anders en beter. Met een voorspoed die geweldig is, maar toch eigenlijk ook heel aards. Een breuk met de geschiedenis, maar het is wel *in* de geschiedenis, niet zo dat alles tot stilstand komt en iets van een andere orde begint. Het gaat om dit leven, dit aardse leven, maar dan anders, *goed*.

- Vreugde, geen verdriet – dat staat voorop. In de kerk doen we soms wat schamper over geluk, ik heb ook weleens iets gezegd over de Amerikanen met hun grondwet waarin 'the pursuit of happiness', het najagen van geluk, het hoogste goed is. Alsof alles draait om *jou* en *jouw geluk* – nee, natuurlijk niet. Maar geluk mag er wel wezen! De mens is niet geschapen tot zwoegen, tot arbeid en moeite, maar om te genieten – iemand heeft er eens op gewezen dat onmiddellijk na de schepping van de mens een sabbat, een vrije, dag, volgt. Niet eerst een week werken, en dan als beloning een dagje vrij, maar eerst een vrije dag om te weten hoe dat is.
- Wat is dan verdriet? Een mens die sterft voor zijn tijd. Van een baby van maar een paar dagen, leven dat niet tot een begin van bloei kwam, tot een 'grijsaard', een oudere, die zijn dagen niet voltooit – want ook op hoge leeftijd kan er nog iets niet af zijn. Honderd zul je worden, op z'n minst! – Let op, dat de profeet binnen de menselijk maat blijft. Hij zegt niet dat de dood verdwenen zal zijn. Die greep komen we pas in het Nieuwe Testament tegen – Johannes van de Openbaring waagt dat (Joh. 21:5). Ik aarzel, of ik daarin mee wil gaan. *Eeuwig mooi* mag een leven best zijn, maar eeuwig als altijddurend, eindeloze lengte? Aan de ene kant wil je geen einde aan wat goed is, maar soms is niet alleen het menselijk lijf maar ook de ziel dodelijk vermoeid, en verlangt naar rust.
- Dan gaat het in het visioen over genieten van het werk dat je verricht hebt: bouwen en zaaien, daarvan de vruchten oogsten. Dat is een kwestie van rechtvaardigheid: dat je loon naar werken krijgt, dat niet een ander met het resultaat van jouw werk mooi weer speelt. Dat ontbreekt: zoveel mensen die zich uit de naad werken en nooit een stap verder komen, zoveel mensen die het constant tegenzit in het leven. Daar zit iets bitters en onrechtvaardigs in, en in dit leven kun je niet anders doen dan een manier vinden, en elkaar helpen, om dat te accepteren. Maar het *is* feitelijk onacceptabel, het kan niet de bedoeling van de goede schepping zijn. Jesaja zegt: dat komt goed.
- Uiteindelijk wordt dat perspectief uitgebreid naar de dierenwereld. Wolf en lam, leeuw en rund. Kan niet, zegt een slimmerik. Die leeuw heeft een veel te kort darmenstelsel, die is niet geschikt om vegetariër te worden, die kan dat stro helemaal niet verteren. Dat herinnert ons eraan dat het een visioen is, een droombeeld.

Maar wat is nou de verhouding tot de werkelijkheid? Is het een mooie wens, een hemels perspectief, waar wij ons even aan kunnen optrekken, en dan weer door, straks weer in Buitenhof alle problemen, alle tegenstellingen? Wat *doet* zo'n visioen met ons, hoe mooi het ook is: hoe is het bedoeld, wil het ons alleen maar een onbereikbaar ideaal voorhouden?

De profeet wil, denk ik, mensen moed inpraten. De situatie van zijn mensen destijds was niet eenvoudig: het waren terugkerende ballingen, mensen die voor de taak staan een stad, een tempel en vooral een samenleving op te bouwen die ergens naar lijkt. Denk aan mensen nu die terugkeren naar een gebied waar alles in puin ligt – Syrië, Oekraïne hier en daar al – en die zich voor een onmogelijke

taak gesteld zien. De profeet zegt: het kan weer iets worden, het zal gebeuren, want God staat erachter. Hij is de drijvende kracht erachter, *Hij* is het die het scheppen doet, het nieuwe laat ontstaan.

Is dat zo? Kunnen we dat nazeggen? Soms denk je even: 'Ja, daar zie ik het'. Ik denk dat de ouderen de bevrijding in 1945 nog in hun geheugen hebben en toen bewust of onbewust dachten: Ja, zo moet het wezen, zo klopt het. Nu wordt iets rechtgezet, ten koste van heel veel leed, maar dat moet zo, dit onrecht moet weg. Ik maakte zelf de val van de muur mee, en het verdwijnen van het apartheidsregime in Zuid-Afrika, en toen dacht ik misschien niet letterlijk 'Dit heeft God tot stand gebracht', maar wel, 'Zo moet het wezen, dit past in de visioenen die we lezen'.

Maar dat is maar zo spaarzaam, zo weinig, er is zoveel meer dat helemaal niet goed gaat, terreur van mensen, groepen of staten, verdrukking van bevolkingsgroepen op gruwelijke manier, oorlogen die maar doorgaan.

Wat het visioen in elk geval met mij doet, is, me onrustig maken. Me er steeds weer bewust van maken *dat* er iets niet klopt, tussen het leven zoals het door God bedoeld is, en wat we zien. En dat dat niet zo kan blijven. Dat betekent niet, dat je niet óók eens blij mag zijn me wat je gegeven wordt, wat je toevalt. Maar altijd met in je achterhoofd dat het anders kan en anders bedoeld is.

* * *

Onrustig maken, dat doet ook de woorden van Jezus. Ze sluiten aan bij vorige week, met collega Marco Montagne, over het verzamelen van schatten, en wat echte rijkdom is. Dat is echt lastig, voor ons, die 't *over het algemeen* goed hebben – ik zeg dat er nadrukkelijk bij, er zijn ook onder ons mensen die krap zitten en dat kon nog weleens erger worden met stijgende prijzen en torenhoge energierekeningen. Dat moeten we wat mee, trouwens. Maar *over het algemeen* gaat het met ons redelijk, zeker als je kijkt op wereldschaal. We hebben een dak boven ons hoofd, kleding en eten, we kunnen vaak doen wat we willen. En wat Jezus ons zegt, dat doen we wél voor zover het die aalmoezen betreft – geven kunnen we best – maar het moet niet te gek worden. Alles weggeven – ja, maar wat dan? Waar blijven we, zonder die zekerheid van iets op de bank, of een geregeld inkomen? Dat allemaal weggeven, en dan, hoe dan leven?

Nu zou ik kunnen zeggen: als u alles weggeeft, geef het dan vooral aan de diaconie, want voor u het weet bent u zo arm dat u een beroep op de diaconie moet doen, en die hebben uw geld dan hard nodig... En zo kun je nog meer praktische bezwaren opwerpen. Je kunt wijzen op de andere leefsituatie van Jezus en zijn leerlingen en onze ingewikkelde economie. Je kunt erop wijzen dat Jezus dit mogelijk bedoelt voor zijn directe volgelingen, de mensen die toen en daar met hem op stap gingen, en dat dit niet rechtstreeks op ons van toepassing is. Zo is deze tekst altijd gelezen door de grote meerderheid van de christenen, en alleen kleine groepen, religieuzen, *sommige* kloosterorden, groepen bevlogen mensen, die hielden zich aan die gelofte van armoede. Van al die dingen is iets waar, en samen zijn ze doorgaans genoeg om dit soort teksten onschadelijk te maken.

En toch zit dat mij niet lekker. Het is me te makkelijk. Ik denk dat Jezus niet alleen zijn leerlingen van toen en daar maar ons allemaal iets van die onrust wil bijbrengen, en ietwat los wil weken van die schatten van goud en zilver waar we zo ontstellend aan vastzitten. Niet om de rijkdom op zich, maar omdat die je het zicht ontnemt op de werkelijkheid, en je verhindert een ander soort schat op te bouwen, iets te vergaren dat niet door mot en roest wordt aangevreten.

Het belangrijkste is, *de verwachting*. Sta klaar, met je gordel om en je lampen brandend, voor als de Heer terugkomt. Dat is niet letterlijk bedoeld, denk ik. Ook Jezus' leerlingen gingen soms slapen en deden de lamp uit. Het is beeldspraak voor rekenen op iets anders, iets nieuws.

Willen we dat ook? Hebben wij niet veel te verliezen bij veranderingen? Zouden we niet de hakken in het zand zetten? Ds. Okke Jager heeft daar lang geleden een gedicht over gemaakt, ik ga het u niet helemaal voorlezen,² over die dominee die bidt 'Kom haastig, Jezus', en de gemeente die dat beaamt, *maar*, eerst nog even... de opbrengst van het nieuwe land voor de boer, de nieuwe jas van mevrouw, en het kind dat liefst onder schooltijd verlost wil worden maar niet in de vakantie. Een beetje 50er jaren, en best aardig, maar de diepgang zit in het laatste couplet dat ik eerlijk gezegd nooit goed gelezen en begrepen had:

De beden (*om uitstel van Jezus' komst*) komen in de hemel aan.

De cherubijnen zwijgen, die ze brachten.

En Jezus vraagt: 'Kan Ik vandaag al gaan?'

Zijn Vader zucht: 'Ge moet nog even wachten.'

Met andere woorden: die gebeden om uitstel worden serieus genomen, en ze staan de komst van Jezus in de weg, ze stellen die uit! Ook dat is natuurlijk beeldspraak, maar die klopt: onze gerichtheid op onszelf, ons niet geconcentreerd zijn op de dingen van Gods koninkrijk, dat vertraagt de komst van Gods koninkrijk, dat veroorzaakt uitstel. Ons egoïsme staat een samenleving in de weg die eerlijker is dan deze, ons denken in volken en groepen en macht staat de vrede in de weg, onze hebzucht staat een eerlijker verdeling in de weg, en ga maar door.

En bovenal staat ons gebrek aan onrust, ons accepteren van wat *niet* acceptabel is, van onze wereld zoals die draait, ons geestelijk leven in de weg. Ons verlangen naar die wereld die God voor ogen heeft, en die *zal* komen.

Of dat zo is? Ik geloof dat, ik beaam dat op gezag van Jesaja en van Jezus. Maar dat het, ongeacht de uitkomst, goed is zo te leven, naar de toekomst toe, dat durf ik ook op eigen gezag aan u te verkondigen. Wie deze wereld geniet, maar er niet aan vast zit, wie leeft in hoop en verwachting naar het nieuwe dat God ons beloofd heeft, die heeft een schat in de hemel waar geen mot of roest bij komen. Amen.

² <https://neerlandistiek.nl/2020/05/gedicht-okke-jager-•-kom-haastig/>